

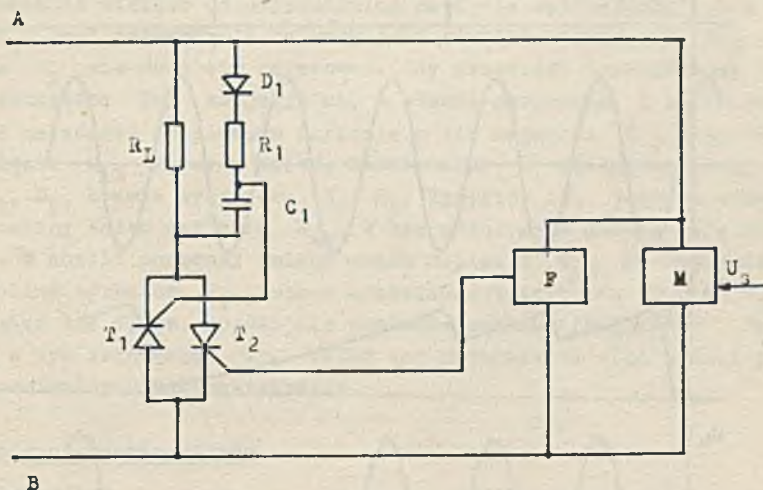
Maciej Kulawik, Henryk Kolka
Instytut Elektroniki

IMPULSOWY STEROWNIK PRĄDU PRZEMIENNEGO

Streszczenie. W artykule przedstawiono metodę projektowania układu sterującego dla tyrystorów pracujących w układzie odwrotnie równoległym, w przypadku, gdy okres pracy tyrystorów jest większy od okresu napięcia sieciowego.

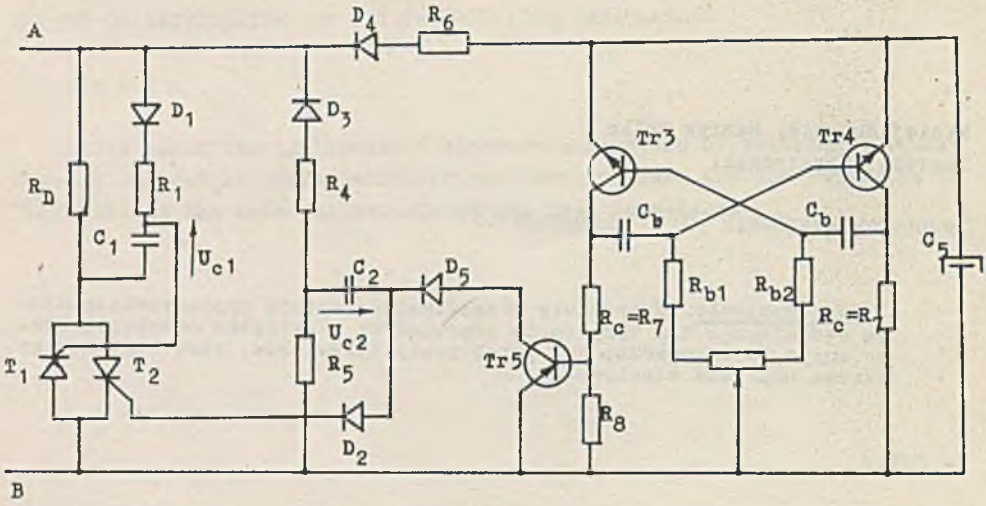
1. Wstęp

Zasadę pracy wykonanego układu przedstawiają rys. 1 i 2. Sinusoidalne napięcie zasilające U_z na wejściu układu jest podawane na obciążenie R_L poprzez sterownik tyrystorowy, będący połączeniem dwóch tyrystorów w ukła-

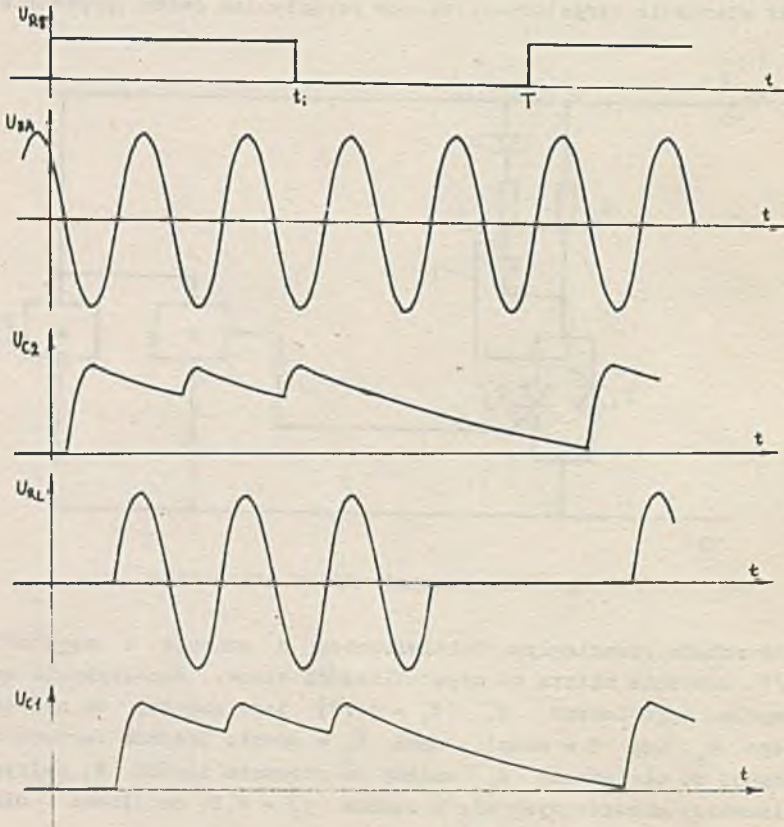

Rys. 1a. Schemat układu sterownika

dzie odwrotnie równoległym. Multiwibrator M pracuje z częstotliwością $f = 1/T$ znacznie niższą od częstotliwości sieci. Współczynnik wypełnienia impulsu wyjściowego τ_1 ($\tau_1 = t_1/T$) jest zależny od napięcia sterującego U_g . Gdy $T = \text{const.}$ oraz $R_L = \text{const.}$ średnia wartość mocy dostarczonej do obciążenia R_L zależy od stosunku ilości N_1 pełnych okresów sinusoidy mieszczących się w czasie $t_1 = \tau_1 T$ do ilości okresów N

Rys. 1b. Schemat układu sterownika

Rys. 2. Przebiegi czasowe napięć w układzie

wypełniających czas T . Jest to słuszne przy założeniu, że $t_1 = N_1 T_0$ i $T = NT_0$ (gdzie T_0 jest okresem napięcia sieciowego) oraz, gdy początek sygnału sterującego z multiwibratora jest zsynchronizowany z chwilą przejścia przez zero napięcia zasilającego.

Wartość współczynników ζ_{1min} , ζ_{1max} oraz T wynika z wymaganego zakresu regulacji mocy. Układy takie są stosowane najczęściej w przypadku zasilania urządzeń grzejnych (np. piece elektryczne), gdzie stała czasowa obiektu jest znacznie większa od czasu T i taki rodzaj sterowania nie wpływa na jakość procesu technologicznego. Prostota układu polega na tym, że sterowany jest tylko tyrystor T_2 a wyzwalenie tyrystora T_1 następuje automatycznie po nim. Idea układu jest przedstawiona rys. 1a, 1b, 2. Multiwibrator M określa częstotliwość $f = 1/T$ pracy całego układu. Sygnał z tego układu pozwala uformować impulsy wyzwajające tyrystor T_2 , którego załączenie stwarza warunki do wyzwolenia tyrystora T_1 . Właściwości takiego sposobu sterowania układu odwrotnie równoległego omówiono szczegółowo w [1].

2. Zasada działania układu

Multiwibrator zbudowany na tranzystorach Tr_3 i Tr_4 posiada okres drgań znacznie większy od okresu zmian napięcia zasilającego. Gdy tranzystor Tr_3 jest zatkany, to zatkany jest również tranzystor Tr_5 i kondensator C_2 nie może się naładować. Gdy przewodzi tranzystor Tr_3 , to wtedy tranzystor Tr_5 znajduje się w stanie nasycenia i kondensator C_2 może się naładować do pewnego napięcia o ile napięcie U_{AB} jest dodatnie. Gdy napięcie U_{AB} zaczyna maleć, kondensator C_2 rozładowuje się w obwodzie C_2, D_2 , bramka tyrystora T_2, R_5 . Tyrystor T_2 zostaje wyzwolony z chwilą zmiany znaku napięcia U_{AB} . W tym półokresie ładuje się kondensator C_1 . W chwili ponownej zmiany znaku napięcia U_{AB} na dodatnie zostaje wyzwolony tyrystor T_1 . Proces wyzwiania tyrystorów T_1 i T_2 trwa na przemian tak długo, dopóki nie zostanie zatkany tranzystor Tr_3 i w związku z tym tranzystor Tr_5 . Układ ten przepuszcza więc paczki przebiegów sinusoidalnych pełnookresowych.

2.1. Dobór elementów układu

a. Multiwibrator

Zakładając częstotliwość drgań multiwibratora $f = 2$ [Hz], przyjęto $R_{b1} = R_{b2} = 150$ [k Ω]. Ponieważ dla zastosowanych tranzystorów BC 527, $\beta = 200$, więc $R_c \geq R_b / \beta = 0,75$ [k Ω].

Przyjęto $R_c = 4,7$ [k Ω]. Stąd:

$$C_{b1} = \frac{1}{2fR_b} = \frac{10^{-3}}{2 \cdot 2 \cdot 150} = 1,5 \text{ } [\mu\text{F}].$$

Aby umożliwić sterowanie tranzystorem Tr_5 , w szereg z opornikiem R_7 tranzystora Tr_3 został włączony opornik R_8 . Zakładając $U_{c5} \approx 15$ [V] otrzymuje się:

$$U_{r8} = \frac{U_{c5} R_8}{R_7 + R_8}$$

Dla $U_{r8} = 1$ [V] otrzymuje się $R_8 = 330$ [Ω].

b. Układ zasilania multiwibratora

Obliczenie układu zasilania multiwibratora można przeprowadzić jak dla układu prostownika jednofazowego obciążonego pojemnościowo [2]. Przyjęto $C_5 = 1000$ [μF] $U_{c5} = 15$ [V] oraz $U_z = 24$ [V]

$$U_{c5} = \sqrt{2} \cdot U_z \cdot \frac{R_7}{R_7 + R_6} \cdot \sin \phi' \cdot \sin \phi, \quad (1)$$

gdzie

$$\operatorname{tg} \phi' = \frac{R_7 + R_6}{\omega \cdot C_5 \cdot R_7 \cdot R_6} \quad (2)$$

oraz

$$\operatorname{tg} \phi = \omega \cdot R_7 \cdot C_5 \quad (3)$$

zatem

$$\phi \approx 90^\circ$$

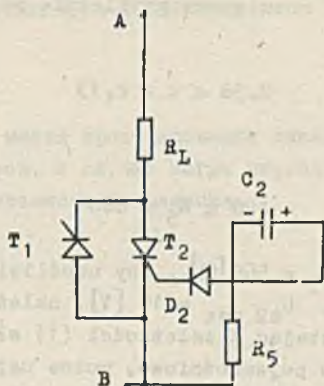
Przy założeniu że $R_6 \ll R_7$ otrzymuje się:

$$R_6 = \frac{\sqrt{2} \cdot U_z}{\omega \cdot U_{c5} \cdot C_5} = \frac{\sqrt{2} \cdot 24}{15 \cdot 314 \cdot 10^{-3}} = 72$$
 [Ω]

Przyjęto $R_6 = 100$ [Ω].

c. Układ wyzwalańia tyrystora T_2

Kondensator C_2 rozładowuje się w obwodzie jak na rys. 3. Ponieważ od początku rozładowania kondensatora C_2 do momentu wyzwolenia tyrystora T_2 upływa czas około 5 ms (rys. 2), więc należy tak dobrać elementy tego obwodu, aby umożliwić jeszcze wyzwolenie tyrystora po tym czasie. Dla użytego tyrystora KT 502, $I_{GT} \geq 10$ mA. Przyjęto $C_2 = 20$ [μF] i $U_{c2max} = 10$ [V].

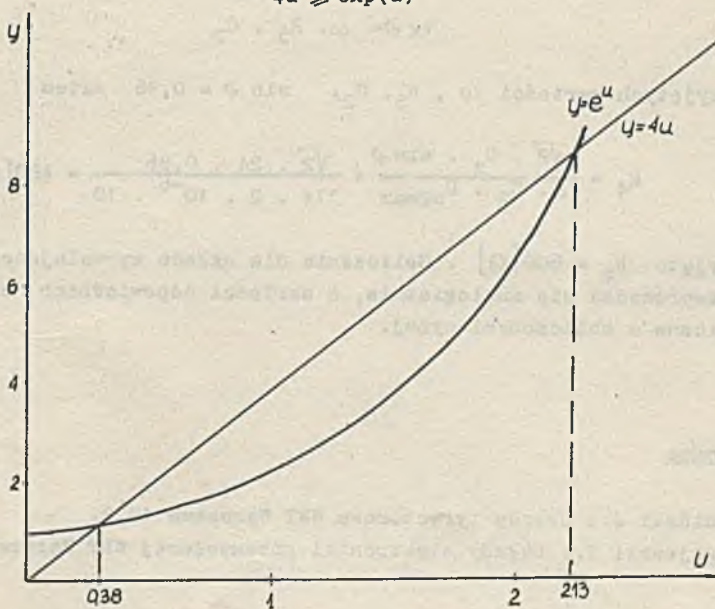
Rys. 3. Obwód rozładowania kondensatora C_2

Wynika stąd następujący warunek:

$$\frac{U_{C2max}}{R_5} \exp\left(-\frac{t_1}{R_5 \cdot C_2}\right) \geq I_{GT} \quad (4)$$

Po podstawieniu wartości liczbowych i wprowadzeniu nowej zmiennej $u = 250/R_5$ otrzymuje się warunek:

$$4u \geq \exp(u) \quad (5)$$

Rys. 4. Graficzne rozwiązanie nierówności (5)

Nierówność (5) została rozwiązana graficznie na rys. 4. Z wykresu otrzymano warunek:

$$0,38 \leq u \leq 2,13$$

lub inaczej

$$120 \leq R_5 \leq 660$$

W układzie przyjęto $R_5 = 560 [\Omega]$. Aby umożliwić naładowanie się pojemności C_2 do wartości $U_{c2 \max} = 10 [V]$, należy odpowiednio dobrać wartość opornika R_4 . Korzystając z zależności (1) słusznej dla prostownika jednofazowego obciążonego pojemnościowo, można napisać, pomijając spadek napięcia na diodzie D_5 i tranzystorze Tr_5

$$U_{c2 \max} = \frac{\sqrt{2} \cdot U_z \cdot R_5}{R_5 + R_4} \cdot \sin \varphi' \cdot \sin \varphi,$$

gdzie

$$\operatorname{tg} \varphi' = \frac{R_4 + R_5}{\omega \cdot R_4 \cdot R_4 \cdot C_2}$$

oraz

$$\operatorname{tg} \varphi = \omega \cdot R_5 \cdot C_2$$

Dla przyjętych wartości ω , R_5 , C_2 , $\sin \varphi = 0,96$ zatem

$$R_4 = \frac{\sqrt{2} \cdot U_z \cdot \sin \varphi}{\omega \cdot C_2 \cdot U_{c2 \max}} = \frac{\sqrt{2} \cdot 24 \cdot 0,96}{314 \cdot 2 \cdot 10^{-6} \cdot 10} = 480 [\Omega]$$

Przyjęto $R_4 = 600 [\Omega]$. Obliczenia dla układu wyzwalającego tyrystora T_1 przeprowadza się analogicznie, a wartości odpowiednich elementów są analogiczne z obliczonymi wyżej.

LITERATURA

- [1] Luciński J.: Układy tyrystorowe WNT Warszawa 1972.
- [2] Zagajewski T.: Układy elektroniki przemysłowej WNT Warszawa 1971.

ИМПУЛЬСНЫЙ РЕГУЛЯТОР ПЕРЕМЕННОГО НАПЯЖЕНИЯ

Р е з ю м е

В статье представлен метод проектирования системы управления для встречно-параллельных тиристоров, в случае когда период работы тиристоров значительно больше периода питающего напряжения.

SWITCHING REGULATOR FOR ALTERNATING CURRENT

S u m m a r y

In this paper a method of design for a control device to the anti-parallel thyristors has been presented, (in the case when the, period of the thyristor's work is much longer then the period of supply voltage).